

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind

Citation: Paludan-Müller, Fr.: "Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind", i Paludan-Müller, Fr.: *Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind*, udg. af CARL S. PETERSEN , 1909, s. 370. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-paludanm03-shoot-idm140319424962960/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind

Hav, og ikke gøre sine Studier ved Brædden af en Indsø. Da først vil uden evige Jædesø rolige Skikkelse have sin Virkning; naar han, i sin eensomme Rø blev stillet ligeoverfor et oprørt Hav af Lidenskaber. Men dertil vilde findes en Digter, der var en Forening af Dante og Shakespeare, hvilket var Ven Paludan-Müller som bekendt ikke er. — [Filosoffen Hans Brøchners Udtalelse om en Enkeltbed i „Ahasverus“ er anført ovf. Side 354 under „Kalanus“.]

Side 161 Linje 2: *Et Værelse paa Fredensborg Slot* fra Begyndelsen af 50-erne havde P.-M. Sommerophold i Fredensborg (sml. Fred. Lange Side 188—89).

Side 161 Linje 4: *Musa* de ni Musæ er i græsk-romersk Mytologi Gudinder for Kunst og Videnskab; de er Digternes Beskytterinder og paakaldes af dem.

Side 161 Linje 8: *Kalanus* det foran Side 49—157 trykte Arbejde af P.-M.

Side 161 Linje 26—29: *Rester af Fortids Liv og Daad . . . Gørre, Nakkehoved, Asserbo . . . Søborg, Esromskloster* det forekommer mærkeligt at finde Nakkehoved anbragt blandt Minder om Fortids Liv og Daad, ti til det Nakkehoved, som ligger mellem Gilleleje og Hornbæk, og som er det, man uvilkaarligt nærmest tænker paa, vides ingen Fortidsbegivenhed (det være sig historisk eller sagnagtig) at være knyttet. Derimod ligger der et andet Nakkehovedovre ved Børvig, og dér „ligger en større Banke, »Borrebanken«, hvorpaa der efter Sagnet har staaet en Borg, og der er truffet Murelevninger i Grunden“ (Traps Danmark, 8de Udg., II 507). Skulde det være dette Nakkehoved, P.-M. tænker paa?

Side 161 Linje 35 — Side 162 Linje 1: *Traf et du her da paa en sjælden Aand, | Heis Vingeslag din egen Aand kor havet* den Mand, der her sigtes til, er uden Tvivl (sml. Fr. Lange Side 196) Emil Frederik Wilhelm Warburg, f. 1817, cand. theol. 1840, Adjunkt ved den videnskabelige Realskole i Aarhus 1843, residerende Capellan for Asminderød, Grønholdt og Fredensborg 1851, Sognepræst ved Sct. Nikolaj Kirke i Svendborg 1853, d. 1886; sammen med Cl. Funch og J. Børgind Udgiver af en i sin Tid meget benyttet „Dansk Læsebog for de lavere Klasser“ (udkom første Gang 1847 og 1846). Om ham handler P.-M.'s Digt: „Til Minde om Emil Warburg (som Capellan paa Fredensborg)“ [Poetiske Skrifter III (1879) 328—32], der skildder ham under en Gudstjeneste i Lavekov ved Stetten:

Der stod han midt i Kredsen, lynd som Sivet,
Et Bør, men fyldt af Aandens Kraft han stod,
Med Blik, som Kjerlighedens Glands oplved,
Med Panden lysende af Troets Mod.
Et Skridt paa Græsset traadte han tilbage,
I Tankens Fylde høved sig hans Bryst,
Og nu med Ild han saaes tilorde tage,
Og Alles Blik og Sind til sig at drage
Ved Talem, holdt med klar og stærketonet Rest.

Og hvornom talte han da her til Folket,
Der lyttende ham omgav som et Cher,
Og Hjertets Ærefygt ved Stulhed tolked,
Ved Blik, hvori sig spillede hans Ord:

Om Himlens Haab til dem, der Førstegreden
 Af Jordens korte Sommerprag; nu saae,
 Om Salighed til dem, der kjendte Nøden,
 Om evigt Liv til dem, hvis Maal er Døden,
 Om Naadens Kald til dem, der Straffen hører paa.

Men at saa fuld en Vished her han talte,
 At Troens Rigdom i hans egen Aand
 Sin Herlighed som i et Gjenskin, malte
 Paa dem, der lod sig lede ved hans Haand.
 Fra Jorden ind i Himlen han dem førte,
 Og det Usynlige blev synligt her:
 I mangt et Aasyn Naaden sig afsøgte,
 I mangt et Sak et evigt Liv sig søgte,
 I mangt et Øie saligt Haab kom Savnet nær.

Og Talens dybe Indtryk han bevarede
 Ved Sprogets Alvor, uden Kunst og Pynt.
 Man følte, at han havde selv erfaret,
 Hvad her for Andre blev med Kraft forkyndt.
 Det var den Tro, der Prøve havde staaet,
 Hvormed saa stærkt han rørte Sind og Ha;
 Det var den Korsets Vej, han havde gaaet,
 Det var den Frelsens Trøst, han havde faaet,
 Det var hans eget Liv, hvormed han vidnede nu.

Thi ei som Lærer blot, og endnu mindre
 Som Taler, men som Vidne her han stod,
 Og frembar Skatten af sit eget Indre,
 Og i sit Hjertes Dyb dem skus lod.
 Han selv var dette Jordliv et forklaret,
 Thi kun i Korsets Lys han Verden saae;
 Han selv Barmhjertighed var vederfaret,
 Og i sit Vidnesbyrd han Ord ei sparede,
 At ogsaa Deel i den hans Brødre maatte faae.

Da med en Bøn derom han Talen endte,
 Og i en Lovsang gav sin Længsel fri,
 Hans Tro i Menighedens Hjertes brændte,
 Og Psalmesangen høit de stemmede i.
 Dens Toner sig mod Løvet Kroner bæved,
 Mod Himlens Blaa, mod Paradisets Kyst,
 Og som et fælles Offer opad svæved
 Den Sang, hvori Naturens Stemme bæved,
 Med Haidtstonerne fra Menneskenes Bryst.

Side 162 Linje 6—7: *Det var til mindre Scener du mig hændrog, | Til
 lyse Skikkelser, til Skjæmt og Latter!* »Kalanoss« var sluttet i Foraaret 1853,
 og Paludan-Müller fortæller selv i Prologen til »Ahasverus« — men om det er
 sandt eller kun en poetisk Fiktion, véd jeg ikke — at hans Hjerte nu drev
 ham til at anslaa lysere og muntre Strenges (Frederik Lange, Side 191).

Side 162 Linje 16: *du vist Dagen mindes!* Koleraen udbrød i København
 den 12te Juni 1853 og varede i 14 Uger (til 1ste Oktober); af Byens ca.
 130,000 Indbyggere døde de 4737 af Koleraen.

Side 163 Linje 21: *Anathema!* (græsk) »Forbandede«.

Side 163 Linje 42: *Chimborazo*] Bjærg i den sydamerikanske Republik Ecuador, i tidligere Tid ansat for Jordens højeste Bjærg.

Side 164 Linje 2: *Nero*] romersk Keiser, † 68 e. Kr.

Side 164 Linje 5: *Louis-Quatorze*] Ludvig den 14de, Konge i Frankrig 1643—1715.

Side 164 Linje 28—30: *Hundrede Poeter*] *Greb fat den gamle Karl ved Kjøleskjædet*, | *For ham i Digtertjenesten at tage*] som ovf. Side 265 nævnt, har „Den evige Jøde“ utallige Gange været benyttet til digterisk Fremstilling. Allerede Goethe beskæftigede sig (1775) med Sagnet, men hans Behandling af det blev kun et Fragment. Af andre tyske Digtere har f. Ex. Nicolaus Lesau („Ahasver, der ewige Jude, ein Gedicht“, 1833 og 1839) og Robert Hamerling („Ahasver in Rom“, 1865) digtet om ham. Af franske Digteres Behandling er Eugène Sue's („Le juif errant“, 10 Bd., 1844—45) vel mest bekendt. Af amerikanske Digtere har Henry W. Longfellow († 1882) skrevet om ham. Kunstnere som Wilhelm von Kaulbach († 1874) og Gustave Doré († 1883) har malet og tegnet Scener af hans Liv. — I dansk Litteratur udkom B. S. Ingemanns Digt „Blade af Jerusalems Skomagers Lommebog“ 1833 og H. C. Andersens Digt „Ahasverus“ 1848; C. Hostrup indførte ham 1844 som komisk Person i sin Komædie „Gjenboerne“. [Tysk Digtning om ham finder man litteraturhistorisk gennemgaaet hos Johann Probst: Die Sage vom ewigen Juden in der neueren deutschen Literatur, Leipzig 1905.]

Side 165 Linje 9: *et Myl*] nu: et Mylr eller Mylder, se Anm. til 2det Binds Side 10 Linje 21.

Side 165 Linje 16: *Antikristen*] Antikrist (græsk: „Modkrist“ =: Kristi Modstander) er den kristne Kirkes Betegnelse for en Person, i hvem Hadet til Kristus tænkes at have naaet sin højeste Udvikling. Hans Fremtræden er (sml. i Joh. 2, 18) et Varsel om Verdens Undergang og Kristi Genkomst. Før han træder op, gaar en Tid, hvor al Tro paa Gud er forsvundet: hos Menneskeheden's Flertal, og hvor Usædeligheden hersker i sine mest løsløse Former. I Antikristens Person samles al Verdens Ugudelighed. Han staar Kristus imod, som Djævelen staar Gud imod, og ved Djævlens Kraft gør han falske Tegn og Unders og vil frælse Menneskeheden: ved dens egen Kraft, altsaa gøre Kristi Frelsergerning overflødig: men naar Antikristens Magt er paa sit Højdepunkt, kommer Kristus igen, „fortærer ham med sin Munds Aande“ (2 Thess. 2, 8) og opretter sit 1000-aarige Rige (Joh. Aabenb. 20, 2—6). [Paa forskellige Tider i Kirkens Historie har man troet, at nu var Antikristen kommen. Saaledes antog Forfatteren af Johannes' Aabenbaring Keiser Nero for Antikristen; i Middelalderen saa de forskellige kirkelige Retninger, som optraadte som Opposition mod Romerkirken, Antikristen i Paven, og denne Opfattelse deltes senere af Luthere; i Begyndelsen af det 19de Aarh. mente Grundtvig, at Napoleon den Store vilde blive Antikristen.]

Side 165 Linje 19: *sig Folket troer enpul*] =: færdig, „fejten“; nærmere forklaret i Anm. til 1ste Binds Side 7 Linje 6.

Side 168 Linje 34: *nu dobbelt dyrs Guld*, dyr staar her i den gamle, nu udenfor Poesi forsvundne Betydning: „dyrebar“, der er alm. f. Ex. i de gamle danske Folkeviser.

Side 168 Linje 42: *Vid*] her i den gamle, nu forsvundne Betydning: „Forstand“ (sml. Anm. til 2det Binds Side 216 Linje 8) — Side 170 Linje 35 staar det i den nuvæ. Betydning.

Side 168 Linje 43: *Kjød er Hø*] Esaias 40, 6.

Side 171 Linje 25: *Magi*] (græsk) „Hexeri“.

Side 171 Linje 44: *Her af Matthæus skrevet staaer*] Matth. 24, 29—36.

Side 171 Linje 46: *Hvad med Sanct Lukas sammenholdt*] Luk. 21, 25—36.

Side 172 Linje 22: *raade Runen*] det gamle nordiske Ord Rune betyder „Løndom, Hemmelighed“; raade Runer = gætte Gaader.

Side 173 Linje 15: *Stahus*] almindeligere er vistnok Formerne Staahøj og Stohøj.

Side 175 Linje 26: *Rhetorik*] (græsk) „Talekunst, Veltalenhedslære“.

Side 175 Linje 26: *Dialectik*] (græsk) her omrent = Disputerekunst.

Side 175 Linje 43: *Proselyter vil den gjøre*] hverve Trostæller (Prose-lyt er et græsk Ord).

Side 175 Linje 46: *Vi steg paa Bjergets Tinde*] sml. Jesu Ord i Matth. 24, 15—16: „Naar I da see Ødelæggelsens Vederstyggelighed, om hvilken Profeten Daniel haver talet, at staae paa det hellige Sted; (thvo som det læser, give Agt derpaa!) da flye paa Biergene, hvo som er i Judæa“.

Side 179 Linje 32: *Commune naufragium dulce*] ofte citeret latinsk Talemaade, af ukendt Oprindelse; betyder: „Fælles Skibbrud er sødt“.

Side 182 Linje 2: *Harm*] her i den ældre Betydning: Sorg, Smerte, se Anm. til 1ste Binds Side 89 Linje 38.

Side 183 Linje 9: *gav mig Handsæl*] ?; undte mig deres Søgning, handlede med mig; det gamle nordiske Ord Handsæl, der opr. betød: Løfte givet ved Haandslag, bruges nu mest om de første Penges, som en Handlende faar efter at have nabnet sit Udsalg, men anvendes ogsaa ofte, i alt Fald i Ømaa-lene, blot = Handel (saaledes igen Side 188 Linje 31).

Side 185 Linje 3: *Der, Venus, brast dit gyldne Dælte*] Venus er dels det latinske Navn paa Kærligheds gudinden i den græsk-romerske Mytologi, dels paa Aftenstjernen, den klareste Stjerne paa vor Himmel; her er Kærligheds-gudindens Bælte (om det se Anm. til 1ste Binds Side 229 Linje 54) overført til Aftenstjernen.

Side 188 Linje 20—25] Antikristens Undergerninger er de modsatte af Kristus': Kristus forvandlede Vand til Vin (Joh. 2, 1—11).

Side 189 Linje 26: *Die Weltgeschichte ist das Weltgericht*] ?; Verdens-historien er Verdens Domstol; Citat af Schillers Digt „Resignation“ (1786); hyppigt anvendt; stad f. Ex. som Motto paa K. W. Rollocks († 1849) meget udbredte Weltgeschichte, og citeres ikke saa sjældent herhjemme i de libe-rale Blade i Fyrrerne, f. Ex. i Fædrelandet 1849 No. 208 (Anm. af „Adam Homo“).

Side 189 Linje 42—44] „Det er en Overgang“ sagde Ræven, da de flaaede den“, antages som Talemaade i Matthias Moths († 1719) store haandskrevne danske Ordbog.

Side 190 Linje 17: *Heroer*] (græsk) Helte af halv-guddommelig, halv-menneskelig Oprindelse, som paa Grund af deres Fortjenester nød guddommelige Æresbevisninger efter Døden.

Side 191 Linje 5: *Møster Urian*] Urian var et af Middelalderens Navne paa Djævelen og brugtes i det hele om en Person, hvis Navn man ikke vil nævne (sml. „en vis Mand“ = Fanden), senere blot = „Personen“ (og særligt om en latterlig, enfoldig Person: Djæveln gik i Tidens Løb i Digtning-øver til at blive en komisk Figur („den dumme Djævel“); sml. Wessell („Stella“): „Hun gik. Hr. Urian gik ikke. | Han vidste sig saa vel at skikke, | At ham tilfødes af hans Skat! | At blive fra Quarteer den Nat“; Baggesen 1786 („Kallundborgs Krønike“): „... en sort Krebat (= en Skolediscipel) ... | Kom, henrykt i Qvintilian, | Og reodte paa Herr Urian (= den hængte Tyv)“; Grundtvig 1818 (Oversættelsen af Saxo): [Der har skjult sig en Mand i Hamlets Seng.] „Amlet hoppede og sprang frem og tilbage i Sengen, for at mærke, om der skulde ligge Noget skjult der under, og da han fornem der var en Klump under Fødderne, tog han en Jern-Søger og jøg derigennem. Nu maatte Herr Urian for en Dag, og da Amlet havde faaet ham slaaset ihjel, skar han ham i Stykker ...“.

Side 191 Linje 35: *Trophæ*] der menes den i Linje 16 nævnte Æres-

støtte (Ordet betyder egl.: Krigsbytte: Vaaben, Faner o. s. v., der tilfalder Sejrherrn som Sejrstogul).

Side 194 Linje 2: *Kobold*] „Bjergtrold“ (særlig om en Bjergtrold af driljende Væsen [Laaneord gennem Tysk fra Græsk]); smk. Oehlenschläger 1802 („Sct. Hansaften-spil“): „... Bjergets Aand ... Haar hedder Kobolt, og er hvid; Og er bekendt fra gammel Tid“.

Side 197 Linje 9: *vækker Abraham Børn af Stenene*] Matth. 3, 9: „Mener ikke at ville sige ved Eder selv: vi have Abraham til Fader; thi jeg siger Eder, at Gud kan opvække Abraham Børn af disse Steene“.

Side 198 Linje 7: *perplex*] (latin) „raadvild, forblevet“.

Side 198 Linje 8: *Dei gratia Rex*] (latin) „Konge af Guds Naade“, fra det 15de Aarh. Tilføj til ænevældige Kongers Titel (med Udtrykket forhandles Forestillingen om Kongemagten som en guddommelig og ikke menneskelig Institution).

Side 201 Linje 33: *Id*] gammelt nordisk Ord, der dels betyder „Gærning“, dels „Stræben“.

Side 201 Linje 38: *Bone*] er en gammel Flertalsform, der ikke er ualm. i ældre Dansk [smk. Anders Sørensen Vedels Oversættelse af Saxo (1575): „Her ligger begraften den Kæmpe saa stærk, | Hos Være bro sees disse Steene; | Under oven Himmel paa videne Marck, | Der hules den Herrs Beene“], optoges af Oehlenschläger, der med Forkærlighed brugte ældre Sprogformer (ofte under Indflydelse fra Vedels Sprog), og efter ham af andre Digttere for Rimets eller Versets Skyld [smk. Oehlenschläger 1823 („Der er et yndigt Land“): „Der sad i fordums Tid | De barnskledte Kæmper, | Udvilede fra Strid; | Saa drog de frem til Fienders Meen, | Nu hvile deres Bone | Dag Høiens Hantsteen“].

Side 203 Linje 21: *Dictator*] her omtrent = Statholder; Dictator kaldtes i Oldtidens Rom den Mand, der i Tider, som var farefulde for Staten, blev valgt til at styre Staten med uindskrænket Magt.

Side 203 Linje 22—23: *Procurator Provinciae*] Romernes Betegnelse for Provisstatholdere, Landshøvdinge.

Side 203 Linje 46: *forjættel*] glemt, se Anm. til 1ste Binds Side 45 Linje 30.

Side 204 Linje 9—10: *I landsforvist var vorden, | At her, saa langt fra Rom, I kom i Jordens*] om Pilatus' senere Skæbne vides det, at han efter 10 Aars Regering (26—35 e. Kr.) af Samaritanerne blev anklaget hos den romerske Statholder over Syrien Vitellius for Vilkaarligheder og Grusomheder og af denne sendt til Rom for at forsvare sig. Efter nogle Beretninger skal han være blevet halsbugget under Kejser Nero, efter andre Beretninger derimod forvist til Vienne i Syd-Frankrig, hvor han skal have begaaet Selvmord. [Ogsaa om Pilatus eksisterer der en vidt udbredt Folkeboj, der paa Dansk haves fra 1663 under Titlen: „En kort Beskrivelse om Pilati Fødsel, Herkomst, Lefnet og Endeligt, disligest om Jesu Christi uskyldige Død og Pjane.“]

Side 205 Linje 39: *Zions hellige By*] Jerusalem; Zion er Navn paa den højeste af de Høje, hvorpaa Jerusalem er bygget, og paa hvilken Davids Borg laa.

Side 209 Linje 16: *da i Døden først jeg vakte* o. s. v.] om denne „Mellemtilstand i de Dødes Rige“ inden Kristi Genkomst, hvormed P.-M. ogsaa havde beskæftiget sig i nogle af Almas Sonetter i „Adam Homo“ (nærvær. Udgaaves 2det Bind Side 493 Linje 1 — Side 494 Linje 10) her efterlæses Martensens Dogmatik (Udg. 1849, Side 546—54). „Spørge vi — siger Mortensen — hvorledes vi efter de Værk, som Aabenbaringen giver os, skulle tænke os Beskaffenheden af hiint Rige, saa betegner det Nye Testamente det som Hades (Luc. 16, 23), herved mindende om den gammeltestamentlige Forestilling om Scheol, om Skyggernes Rige. De Hedengænges betegnes i det Nye Testamente

kan som Sjæle, som Aander (1 Pet. 3, 19, 20); de ere afførte deres Legemlighed, ere udtraadte af den fyldige, den dagklare Virketigheds hele Sammenhæng og forvente den nye fuldkomne Legemlighed, med hvilken de skulle overklædes. Den hinsidige Tilstand maa derfor tænkes som den directe Modsetning til den nærværende. I Sammenligning med den nærværende Tilstand maa de Hedengangne siges at befinde sig i en hvidende Tilstand, en Passivitetstilstand, at være i den Nat, i hvilken Ingen kan arbejde (Joh. 9, 4). Deres Rige er ikke et Gjerningernes og Bedrifternes Rige, thi de udvortes Betingelser, under hvilke Gjerninger og Bedrifter kunne udføres, ere ikke tilstede. Ikke desto mindre leve de et dybt aandeligt Liv; thi de Dødes Rige er Inderlighedens Rige, det stille Selvbesindelsens og Selvforydelsens Rige, et Erindringens Rige i den fuldeste Betydning af Ordet, i den Betydning, at Sjælen her gaar ind i sit eget Indre, gaar tilbage til det, som er Livets Grund, til Aftilværelsens sande Indre. Og just herpaa berøer denne Tilstands purgatoriske Betydning. Medens Mennesket i den nærværende Verden befinder sig i et Udvorteshedens Rige, hvor han under den timelige Adspredelse, under den verdslige Travlhed og Tummel kan undfly Selverkjendelsen, saa indtræder det Modsatte i Høit Rige. Det Stør, som denne Sandseverden med sin brøgede, ualladeigt berøgede Mangfoldighed, beroligende og formildende udbræder over Livets strengere Alvor, men som ogsaa saa ofte maa tjene Mennesket til at skjule, hvad han ikke vil see — dette Sandseghedens Stør brister for Mennesket i Døden, og Sjælen befinder sig i de rene Væsenheders Rige. Verdenslivets mangfoldige Røster, som i den jordiske Tilværelse have lydt sammen med Evighedens, forstumme, den hellige Røst lyder nu alene, uden at dempes af den verdslige Tummel, og derfor er de Dødes Rige et Dømmens Rige. „Det er Menneskens beskikket een gang at døe og derefter Dømmen.“ (Joh. Aab. 14, 13). Længt fra, at den menneskelige Psyche her skulde drikke af Letha, maa der meget mere siges, at dens Gjerninger følge den (Joh. Aab. 14, 13), at dens Livsmomenter, som ere forbigangne og spredte i Tidens Strøm, her opstaae tilhagesamlede i Erindringens absolute Nærværelse, en Erindring, der maa tænkes at forholde sig til den timelige Bevidsthed, som Possiens sande Visioner forholde sig til Endelighedens Prosa, en Vision, der baade kan oprinde til Glæde og til Forfærdelse, fordi den er Bevidsthedens egen dybeste Sandhed, og derfor ikke blot kan være saliggjørende Sandhed, men ogsaa dømmende og fordømmende Sandhed. Men idet de Hedengangne saaledes efterfølges af deres Gjerninger, leve og røres de ikke blot i det Salighedens eller Usalighedens Element, som de selv have berødet og udvirket i Timeligheden, men vedblive tillige at optage og at forarbejde et nyt Bevidsthedsindhold, idet de vedblive aandeligt at bestemme sig selv i Forhold til de nye Manifestationer af den guddommelige Villie, som her træde dem imøde, og saaledes udvikle sig til den sidste, den yderste Dom.*

Side 208 Linje 41: *der ligger Laq* Vigtighed, Vægt.

Side 206 Linje 42: *pro og contra* (latin) „for og imod“.

Side 206 Linje 43: *Paije* (fransk) kaldes i Kortspil den Indsats, hvorom man spiller.

Side 208 Linje 17: *kans Syn* nu: Synet af Ham, se Anm. til 1ste Binds Side 119 Linje 18.

Side 210 Linje 18: *Hørn* den ældre Form for Harne, se Anm. til 1ste Binds Side 74 Linje 17.

Side 211 Linje 14: *bryder Staven* Udtrykket er forklaret i Anm. til 1ste Binds Side 197 Linje 25.

Side 212 Linje 5—7: *Da jeg optaget blev i Kirkens Skjød, | Marie Segnier jeg døbles* da jeg optaget blev i Kirkens Skjød o: i Kirken bares frem til Daaben. — Marie Louise Segnier var eneste Datter af Pierre Segnier, Marquis d'O & de Sorel, en Fætter til Frankrigs Kansler; hun blev født ca. 1626, til Gudmoder havde hun Marie de Gonzague (senere Dronning af Polen)

og gennem hende kom hun i Forbindelse med Angelica Arnauld, Abbedisse i Nonneklosteret Port-Royal ved Paris, Hovedsædet for Jansenismen (en reformatorisk Bevægelse indenfor Romerkirken). Allerede som Barn var Marie Seguier i Besiddelse af et særligt religiøst Følelsesliv, hendes højeste Ønske var at blive Nonne, og da dette ikke tilfaldt hende, overtalte hun en ung Slægtning til at tage en Plads for hende i et Kloster. Ganske ung blev hun gift med Louis-Charles d'Albert, Hertug af Luines, Storfalkmester af Frankrig (deres førstfødte døde i August 1645 „i en ung Alder“). De byggede sig et lille Slot (Vauxurier) paa Port-Royals Grund, men forelsbig maatte Hertuginde deltage i det selskabelige Liv i Paris, hun brugte alle Slags behændige Paafund for at slippe udenom, hvilket ikke altid lykkedes hende „trods den rørende Iver hun viste“. Hendes Mands hovmodige pragtelskende Slægt foresagte mere end én Gang at stikle paa hendes kristelige Ydmyghed, men hun lod sig ikke paavirke deraf og sagde „paa sin elskelige Maade, at hun meget gerne vilde have ønsket, at hendes Taburet kunde blive solgt, og at hun med Fornøjelse vilde staa op i Dronningens Nærverelse, naar der var saa mange Stakler, der ikke havde noget at sidde paa.“ Ekteparret fik 8 Børn; da hun gik i det Svangerskab, som kostede hende Livet, var det „som om det religiøse Liv modnedes hos hende med dobbelt Hast“. Hun heste Kirkofædrene, især Augustin og Cyprian, og hun tog det Løfte af sin Mand, at de herefter vilde leve i et rent aandeligt Ægteskab. Den 13de September 1651 døde hun, efter at have født Trillingen til Verden, med de Ord (sm. Side 213 Linie 27) af Augustin paa Løben: „O! elske evigt, o! aldrig dø, o! leve altid“. Trillingerne døde en Maaned efter Moderen og blev nedlagte i samme Grav. Efter hendes Død giftede Hertugen sig igen med Anne de Rohan, med hvem han havde 7 Børn, og efter hendes Død med Marguerite d'Aligre, med hvem han ingen Børn havde. (Moret, *Le grand Dictionnaire historique*, I (1759), Side 276—77; Herm. Reuchlin, *Geschichte von Port-Royal*, I (1839), Side 565—66; C. A. Sainte-Beuve, *Port-Royal*, 3. ed., II (1867), Side 311—13; — som det ses af Efterskriften til „Sex Digte, 3. Udgave, 1872“, er det Reuchlins Bog, der er P.-M.'s Kiide.)

Side 214 Linie 45: *Vesperklokke*] Aftenklokke (latin *vesper* = Aften).

Side 216 Linie 8: *Rad i Rad*] Række efter Række; om dens Brug af i se Anm. til 2det Binds Side 201 Linie 36.

Side 217 Linie 23: *Finis*] (latin) „Ende, Slutning“.

KAIN

Affattelsestid: ukendt; **udkom** den 21de Oktober 1861 sammen med „Paradiset“ (ikke optaget i nærvær. Udgave) og „Benedict fra Nursia og hans Anne“ under Titlen „Nye Digte“, trykt 2den Gang samme Aar (i „Nye Digte, 2det Oplag“), 3dje 1872 (i „Sex Digte, 3dje Udgave“), 4de 1879 (i „Poetiske Skrifter“ VII), 5te 1883 (i „Sex Digte, 4de Udgave“), 6te 1899 (i „Fire Digte“, Gyldendals Bibliotek), 7de 1902 (i „Poetiske Skrifter i Udvalg“ VII).

Nærværende Udgave gengiver Texten i Udgaven 1872, den sidste af Digteren selv besørgede.

Originaludgaven af „Nye Digte“ har følgende Tilfælgelse: „Professor Martin Hammerich, Frembringeren af skønne Værker, tilgives Bogen med Høflighed og Venskab.“

Manuskript: egenhændigt Trykmanuskript til Originaludgaven, med adskillige Rettelser og Ændringer, i det kgl. Bibliotek: Den Collinske Manuskript-samling No. 1942.